

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויגש - תשנ"ח - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

וראה שהם עשרה, וכיון ששמעון במאסר והוא השנים עשר, הבין שהנוסף הוא בנימין, אך לא התבונן בו מספיק ולא ראה בו דמיון לאמו, ולא התעוררו געגועיו לאמו כלל; אך אחרי כן ביושבם לסעודה והתבונן באחיו וראה בו דמיון רב לאמו וכמו שכתוב אחר כך 'בן אמו' ראה בו את אחיו דמו ובשרו, והכיר בו שהוא בנימין, ועל כן לא היה צריך תשובה לשאלתו כלל. ואפשר לומר שאמר להם בדרך בדיחה הזה אחיכם הקטן, הרי אין הוא קטן כלל, אלא הוא גדול שהיה כבר כבן עשרים ותשע שלשים, ואיך קראתם לו 'קטן', וכי אתם מפחדים מעין הרע עליו?

השיעור לעילוי נשמת : מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : ויגש

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

הלכות חנוכה חלק ד'

כבוד מעלת הרבנים הנכבדים, הרבנים היקרים, כבוד הרב הגאון רבי יוסף אבותצירא חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל, הרבנים הנמצאים כאן כל אחד ואחד כפי גודלו ומעלתו, קהל קדוש ונכבד.

טב"ח והכ"ן - אותיות חנוכה

כתוב בפרשה (בראשית מ"ג טז) 'וַיִּרְא יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי־מִינְיָן וַיֹּאמֶר לְאִשְׁרָי עַל־פִּיתוֹ הֲבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַנְּיֻחָה וּטְבַח טְבַח וְהָכֵן כִּי אֲתִי יֵאָכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִדְהֵיכֶם; הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ שֶׁשְׂרָאָה יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי־מִינְיָן, בִּיקֵשׁ לִהְיוֹנִסִים לְבֵיתוֹ לְסַעוּד עִמּוֹ. (דרך אגב, הזכרנו פעם שיש מי שאומר שיש עניין לעשות סעודה בחג החנוכה, וזה רמזו בפסוק זה שכתוב וְטְבַח טְבַח וְהָכֵן, יש כאן אותיות חנוכה, טבח' ו'ה'כ"ן', מכאן שבחנוכה יש עניין לטבוח' כלומר לעשות סעודות).

זהירות מלומר שהסבא נפטר

בהמשך התורה מספרת, שכאשר הוציא האיש אשר על בית יוסף את שמעון אחיהם, הביאם לביתו של יוסף לאכול לחם, וכשבא יוסף והשתחוה לו ארצה הוא שואל אותם (שם כז) 'וַיִּשְׂאֵל אֹלְהֵם לְשֵׁלוֹם וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם אֲבִיכֶם הַנֶּהְיָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם הַעוֹדְנֵנוּ הִי, וְהֵם עֹנִים לוֹ עַל־זֶה (כח) וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְעִבְדְּךָ לְאֲבִינוֹ עוֹדְנֵנוּ הִי וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ. השאלה למי התכוון יוסף באומרו אביכם הזקן, ומדוע הם שינו ואמרו לו שלום לעבדך לאבינו, ולא ענו לו מעין השאלה לאבינו 'הזקן'? אלא הביאור הוא שבאותה תקופה כבר נפטר יצחק אבינו, והוא שואל אותם האם אביכם 'הזקן' כלומר הסבא שלכם יצחק עודנו חי? והם לא רצו לענות לו שהוא כבר מת, וכמו שהגמ' מביאה מעשה עם רבי חייא (פסחים ד' ע"א, מו"ק כ' ע"א כ' ע"ב) 'וכשמט בנו של רבי אחייה בגולה ישב עליו שבעה ושלשים. איני, והא רב בר אחזה רבי חייא, דהוא בר אחתיה דרבי חייא, כי סליק להתם, אמר ליה אבא קיים? אמר ליה אימא קיימת? אמר ליה אימא קיימת? אמר ליה אבא קיים? " כלומר שלא רצה בפירוש לענות לו שאמו לא קיימת על כן שאלו על אביו, ורבי חייא הבין ממילא (עיי' רש"י שם); כך לא רצו אחיו לומר לו שיצחק מת, על כן אמרו לו אמנם אתה שואל על אבינו הזקן יצחק, ואנחנו עונים לך על אבינו יעקב שהוא חי, ותבין ותדייק מדברינו על יצחק זקננו.

מדוע ביקש יוסף לבכות רק אחרי שבאו אחיו לביתו

כשנכנס יוסף לאחיו הביתה כתוב (שם כט) 'וַיִּשְׂא עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־בְּנֵי־מִינְיָן אֲחָיו כֹּן אָמוּ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲחֵיכֶם הֶסְטִין אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמְרוּ אֲלֵינוּ יִחְנַךְ בְּנֵי. וקשה, הלוא כבר ראה יעקב את בנימין בבואם לפניו בתחילה? ועוד קשה, שהוא שואל אותם הוזה אחיכם הקטן אשר אמרתם וכו', וידוע מה שרש"י אומר שבכל מקום שהתורה כותבת הוזה עם ניקוד של חטף פתח תחת ה"א, הוא לשון שאלה, על כן כאן שואל יוסף את אחיו האם האח הזה הוא בנימין? ולכאורה היה אמור לקבל תשובה, והרי רואים שלא קיבל תשובה, אלא מייד בירך אותו ואמר לו א-לקים יחנך בני, ולמה לא חיכה לתשובה על שאלתו? ומייד אחרי כן מיהר יוסף לחדרו וביקש לבכות, והרי כבר ראה אותו בתחילה ולא ביקש לבכות, ומה קרה שעתה התעורר לבכות, מה בעצם קרה באמצע? ונראה לומר שהפשט הוא שמתחילה הביא יוסף שהנער ההולך עמם הוא בנימין כי ספר אותם מרחוק בהגיעם אליו,

החשדות שחשד בנימין את יוסף כל השנים

ביאור נוסף, שכשיצא יעקב מבית הוריו הניח את בנימין בהיותו קטן והיה רווק, על כן הוא פנה אליו ושאל אותו אם הוא נשוי? אמר לו שהוא נשוי. האם יש לך ילדים? אמר לו שכן. כמה? אמר לו שיש לו עשרה, ואמר לו שדרכם לא כדרכי המצרים שמתכננים ילודה, ומפילים אותם, אלא אצלם מולידים ילד מדי שנה, וברוך ה' כולם בריאים, והאשה בריאה. ראה יוסף שאחיו מנסה לעקוץ אותו. אמר לו יוסף ששם? אמר לו ששםם בלע, בכר, אשבל, גרא, נעמן, אחי, ראש, מופים, חופים, ארד. אמר לו יוסף שמקובל אצלו שאצל היהודים יש שמות יפים ולכל שם יש משמעות מאחריו כמו ראובן ראו מה בין בני וכו', שמעון כי שמע ה' וכו', אבל אצלך מה משמעות שמות מוזרים אלו שקראת לבניך? אמר לו בנימין שכל שם מזכיר לו את אחיו האובד, שכן אצלם נהוג שאם ל"ע נפטר אב או אח, קוראים לבנים הגולדים אחר כך על שם הנפטר, והוא כך עשה שקרא לשמות בניו על שם אחיו האובד. וכך הגמ' מפרטת את הקשר שבשמות שלהם ליוסף האבוד וז"ל: (סוטה ל"ו ע"ב) "בלע - שנבלע בין האומות, ובכר - בכור לאמו היה, ואשבל - ששבאו אל, גרא - שגר באכסניות, ונעמן - שנעים ביותר, אחי וראש - אחי הוא וראשי הוא, מופים וחופים - הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתי, וארד - שירד לבין אומות העולם; א"ד: וארד - שפניו דומין לוורד". משמע כך יוסף שכל כך מצטער בנימין עליו, ואדרבה יש בלב בנימין טרוניות על יוסף שהוא חושב עליו שנבלע בין האומות ונשמע בין הגויים, וכי כך חושד בו, והרי הוא מסר את נפשו ונכנס לבית הסוהר שנים רבות על אשר לא רצה לנגוע כי הוא זה באשת פוטיפר, ואתה כך חושדני שאני נטמעת בין הגויים? בשלב זה כבר לא יכל לסבול ולהתאפק נוכח כאלה חשדות שחשדו אותו בדברים שעליהם מסר את נפשו.

מזימת 'מנהיגים' על התבוללות רח"ל

דברים אלו מתקשרים לימינו נוכח התקופה שלנו שמתכנסים אלו הקוראים לעצמם ראשי העם, ורוצים להתיר נישואיהם של יהודים עם גויות, ולאפשר לדת הרפורמים לחדור לתוך עם ישראל, לאפשר לעם ישראל את הגרות שלהם. יושבים מנהיגי יהודים גם מחוץ לארץ, מהסוכנות היהודים בכל מדינה ורוצים להתיר להם את הגרות שלהם, ולהפקיר את קדושת עם ישראל, ולהתיר להם להתבולל בין האומות ללא שום בושה!! ובאמת נוכח מצב כזה הם צריכים לבכות על מה שהם עושים, וגם אנחנו צריכים לבכות על מה שמתוכנן ויוצאים כאלה המסוגלים לעשות מעשיהם שכאלה. ואין בזה חידוש בדורנו בלבד, שכן כבר בדור היוונים היו מתיוונים שרצו להפקיר ולטמא את עם ישראל. הם רצו לטמאות את בנות ישראל, רצו להוריד את ראשי החדשים שלהם, רצו לבטל את המצוות שלהם, רצו לקעקע את אמונתם בחכמים, טמאו את כל השמנים, לא שפכו אותם אלא טמאו אותם, וזאת היתה כל מטרתם לטמאות ולפסול, ולא רק למנוע את ישראל ממצוות. רצו להכניס את הרפורמה לתוך היהדות, והמתיוונים נכשלו ונגררו אחריהם, וכמו שאמר הבן יקר לי בדברי הפתיחה.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויגש - תשנ"ח - מאת מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הלכות חנוכה

מדוע מתחילים להדליק בליל כ"ה (הרי נכנסו ביום כ"ה ומדליקים רק בלילה)

מחר בערב מתחילים להדליק נר ראשון של חנוכה. ארבעה לילות יהיו מעכשו עד מוצאי שבת, שלשה קשורים לחנוכה, ואחד לא קשור לחנוכה. הדבר הראשון קשור למחר בערב. מחר בערב יהיה ליל כ"ה ומתחילים להדליק נר חנוכה. הרמב"ם כותב על ליל כ"ה וז"ל: (פרק ג מהלכות מגילה וחנוכה הלכה ב) "וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה נכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור". הנה מדברי הרמב"ם משמע שגברו בחמשה ועשרים לחדש, ובו ביום נכנסו להיכל, אבל את הנרות התחילו להדליק בליל כ"ו, שכן במקדש היו מדליקים מלילה ללילה וכמו שאומר רש"י בריש תצוה על הפסוק להעלות נר תמיד. ולפי זה קשה אם כן מדוע אנחנו מתחילים להדליק נרות בליל כ"ה? ושואל תאמר שחננו בכ"ה, אין זאת במשמעות של הרמב"ם. יש המבארים שהכוונה כאן ברמב"ם שנכנסו להיכל בליל כ"ה בכסלו. ואפילו אם תרצה לומר שנכנסו ביום כ"ה בכסלו, יתכן שהרמב"ם כאן פוסק כהרמב"ן ולא כדעת רש"י שנחלקו האם מדליקים נר תמיד מלילה ללילה או גם ביום, וכדלקמן.

מחלוקת רש"י ורמב"ן אם היו מדליקים במקדש רק בלילה או גם ביום

נחלקו רש"י והרמב"ן האם במקדש היו מדליקים את המנורה מלילה ללילה, או שמא היו מדליקים גם ביום לקיים להעלות נר תמיד, כלומר תדיר, דעת רש"י שהיו מדליקים בלילות בלבד וזה נקרא תמיד, ודעת הרמב"ן שהיו מדליקים גם ביום היות ו'תמיד' נקרא תדיר. וז"ל רש"י: (שמות כ"ז כ') "תמיד - כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו שאתה אומר (במדבר כח ו) עולת תמיד, ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חביטין נאמר (ויקרא ו יג) תמיד, ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב. אבל תמיד האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא" עכ"ל רש"י. הרמב"ן לעומתו כותב וז"ל: (שם) להעלות נר תמיד - כל לילה ולילה קרוי תמיד וכו' לשון רש"י. ומדרש רבותינו אינו כך, אלא כך שנו בספרי (ריש בהעלותך) יאירו שבעת הנרות (במדבר ח ב), שומע אני שיהיו דולקין לעולם, ת"ל מערב עד בקר (ויקרא כד ג). אי מערב עד בקר, יכול יהיו דולקים מערב עד בקר ויכבם, ת"ל יאירו שבעת הנרות. הא כיצד, יאירו שבעת הנרות מערב עד בקר. לפני ה' תמיד (שם), שיהא נר מערבי דולק תדיר, שממנו מדליקין את המנורה בין הערבים. ובתורת כהנים (שם כד ב) נמי אמרו כך להעלות נר תמיד, שיהא נר מערבי תדיר. וקתני התם, מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה, **דאפילו ביום נמי מדליק נר מערבי לפי שהוא תמיד לעולם.** ובמסכת תמיד (ג ט) שנינו כך מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן. **מצאן שכבו מדשנו ומדליקו מן הדולקין** ואחר כך מדשן את השאר. וסתם משנה זו שנויה כדברי רבי (מנחות צח ב) שאמר בנרות מזרח ומערב היו מונחין, ולדעתו נר מערבי הוא השני, ונקרא מערבי לפי שהוא מערבי לראשון, ולפי שהוא צריך להדליק נר מערבי לקיים בו לפני ה' תמיד צריך להדליק המזרחי, שאין השני נקרא מערבי עד שיהא זה מזרחי אצלו. אבל לדברי האומר (שם) צפון ודרום היו מונחין, נר מערבי הוא האמצעי שבגופה של מנורה, והוא לבדו מדליק בבקר. ועל הכלל, לפני ה' תמיד בנר מערבי, **שהוא דולק תמיד ביום ובלילה** עכ"ל ה"טתור. ועל כן, הרמב"ם פוסק כדעת הרמב"ן שבמקדש הדליקו גם ביום, ועל כן ייתכן שהדליקו ביום בו נכנסו. על כל פנים כבר אמרנו שיש מי שאומר שהכוונה ברמב"ם היא שנכנסו בליל כ"ה, או כפשוטו שנכנסו ביום כ"ה, ומה שמדליקים בלילה כי אנחנו מתחילים את היום אחרי הלילה.

שעות ההדלקה לפי שעון ירושלים

יש כמה שיטות לגבי שעות של ירושלים. פלג המנחה הוא (נכון לשנת תשנ"ח, יש לבדוק בלוח בכל שנה) בשעה 15:55. השקיעה בשעה 16:44. צאת הכוכבים בערך בשעה 17:00. תכלה רגל מן השוק הוא בערך עד השעה 17:30-17:35. דעת הרמב"ם שמדליקים עם השקיעה, כלומר בשעה 16:44. לחולקים על הרמב"ם והם הטור ומרת השולחן ערוך ההדלקה תהיה עם צאת הכוכבים כלומר בשעה 17:00. שיעור חצי שעה של ההדלקה שהוא שיעור שתכלה רגל מן השוק, יצא לכל אחד ואחד כפי חשבוננו.

הזכרת על הנסים בברכת המזון

בליל ההדלקה מתפללים ערבית לפני ההדלקה, ומתחילים ממחר בערב לומר על הנסים בתפלה ובברכת המזון, כמו שכתוב בהלכה. ואומר רש"י על זה וז"ל: (שבת כ"ב ע"ב ד"ה הכי גרסינן) "הכי גרסינן, ועשאו ימים טובים בהלל והודאה - לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה". יש רש"י במקום אחר יותר מעניין. הגמ' לקמן מסתפקת האם אומרים על הנסים בברכת המזון או לא וז"ל הגמ': "איבעיא להו, מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון - כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן, או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרינן? אמר רבא אמר רב סהורה אמר רב הונא, אינו מזכיר, ואם בא להזכיר - מזכיר בהודאה. רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא, סבר לאדכורי בבונה ירושלים. אמר להו רב ששת, כתפלה - מה תפלה בהודאה, אף ברכת המזון בהודאה". הרמב"ם פסק שאומרים על הנסים בברכת המזון, והמפרשים עליו אמרו שמקורו הוא מירושלמי. שואל על זה רש"י מה הגמ' שואלת בכלל אם מזכירים על הנסים בברכת המזון, היתה צריכה לשאול אם אומרים על הנסים בתפלה? וז"ל רש"י (שם) "בברכת המזון - בתפלה פשיטא לן, שהרי להלל ולהודאה נקבעו, כדאמרינן לעיל" עכ"ל. כלומר, שכשקבעו להדליק נרות חנוכה גם קבעו לומר על הנסים בתפלה, והשאלה אם קביעה זו תהיה גם בברכת המזון. ותוס' אומרים שם וז"ל (שם ד"ה מהו להזכיר) מהו להזכיר של חנוכה בבהמ"ז - בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי". כלומר, שתוספות מבארים שמה שמסתפקים אם לומר על הנסים בתפלה הוא משום שאין בו כל כך פרסומי ניסא, וכך גם הר"ן מבאר את בעיית הגמ'.

הנפקא מינה שבין פירוש רש"י לתוספות בדברי הגמ'

וקשה, מדוע לא לומר כמו שרש"י מביא שהוא משום שקבעו לומר בו הלל והודאה? אלא שלפי התוס' גם בתפלה זה לא כל כך פשיטא, ולדעתם אין הכוונה בגמ' שקבעו ימים אלו בהלל ובהודאה על ידי אמירת על הניסים, אלא הכוונה כמו הרמב"ם שההודאה בחנוכה היא בהדלקת נרות, ורק הוסיפו לומר אחר כך על הנסים. והנפקא מינה ביניהם תהיה אם מתפלל תפלת שמונה עשרה בלחש, שלדעת רש"י שכל הזכרת על הנסים היא לשם הלל והודאה, מהני גם אם מתפלל רק תפלת לחש. אבל לתוספות והרמב"ם שמטרת הזכרת על הנסים היא לפרסם את הנס, לא מהני במה שיאמר את זה בלחש, ועל כן אין הבדל בין ברכת המזון לתפלת שמונה עשרה לדעת התוספות, ומשום כך הסבירו התוספות שהבעיה בגמ' אם מזכירים בברכת המזון היא משום שאין בזה פרסום הנס.

שכח לומר 'על הניסים' בברהמ"ז ובתפלה

ועוד נפקא מינה, שאם נאמר שחכמים קבעו לומר על הנסים, אם לא אמר צריך לחזור. אבל נפסק בהלכה שמי שלא אמר על הנסים לא חייב לחזור. וז"ל מרת: (סימן תרפ"ב סעיף א) "כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בבהמ"ז בברכת הארץ, ובתפלה בברכת מודים. ואם לא אמר, אין מחזירין אותו (וע"ל סי' רצ"ד סעיף ד' וה'). ומיהו, אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חזור. כלומר, שאין חוב לחזור לא על התפלה ולא על

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יגש - תשנ"ח - מאת מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לכדוק בכל שנה בלוח), והשקיעה לפי שעון ירושלים בשעה 16:45, הדלקת הנרות בירושלים תהיה בשעה 16:05, ולפי שעון ת"א והמרכז זה בשעה 16:23, ובחיפה בשעה 16:12 דקות. בערב שבת, הטוב ביותר להתפלל מנחה לפני הדלקת הנרות, שילך להתפלל במנחה גדולה או קטנה, העיקר להתפלל קודם. ואם לא הספיק להתפלל מנחה קודם הדלקת הנרות, יתפלל מנחה בבית ביחידות, וידליק נרות חנוכה, ואחר כך ידליקו נרות שבת, ואין בזה הבדל אם הבעל מדליק גם נרות חנוכה וגם נרות שבת כגון שהלכה ללדת, או שהאשה מדליקה נרות שבת וחנוכה כגון שהבעל נסע וכדומה, הדין הוא שמקדימים נרות חנוכה לנרות שבת. ואם אשה נמצאת לבד, ומתוך הרגל הדליקה נרות שבת, ואחר כך נזכרה שלא הדליקה נרות חנוכה, מה הדין? יש מי שאומר שכיון שאנן סהדי שאשה זו ידעה שהיא רוצה להדליק נרות חנוכה, אין בהדלקת הנרות קבלת שבת ויכולה להדליק אחר כך נרות חנוכה. אבל יש מי שאומר שאין לחלק חילוקים, אלא כמו שבכל שבת מקבלת שבת בהדלקת נרות, כך היא צריכה לנהוג גם בשבת זו שקיבלה שבת בפשטות, ולא תוכל להדליק נרות חנוכה. והדרך הטובה ביותר היא שתלך לשכך שלא קיבל שבת שיבא וידליק אצלה נרות חנוכה, והוא ידליק והוא גם יברך על ההדלקה.

זמן הדלקת נרות חנוכה בערב שבת: יש מי שאומר שידליק (ההקלטה לא ברורה כלל במחילה).

שיעור דליקה של נרות חנוכה בערב שבת

כמה זמן צריכים הנרות לדלוק בערב שבת? אם נצמצם את עיקר ההלכה, הרי שבשעה וחצי דליקה מספיק. ואם לא הכינו, או שאין לו שמן לדליקה של שעה וחצי, אם יש לו לדליקה של שעה, ידליק עם ברכה, ואם אין שיעור דליקה של שעה, ידליק אבל בלי ברכה. והטוב ביותר הוא שיהיה הנר של חנוכה וערב שבת דולק לפחות שתיים או שעתיים וחצי, ובזה יהיה לו קיום מצוה ושמתח הדלקת נרות חנוכה. ועל כן, מעכשו ומיהיום, (למעשה היו צריכים לדאוג לזה מאתמול) ידאגו לנרות שידלקו לנרות שעתיים או שעתיים וחצי.

הכנת דברים הנצרכים לשבת זו, (ורישום מסודר שלא ישכח כלום)

אם בא בערב שבת והנה מעשה שטן, שדרכו לעשות מחלוקת וריב בערב שבת, ועושה בעיות בחשמל וכד', יתגבר עליו מראש ויכין לפני כן כל מה שאפשר. הטוב ביותר שבערב שבת זו יקח נייר וירשום לעצמו את כל פרטי המעשה אשר עליו לעשות באותו היום, באיזה שעה עליו ללכת ולהתפלל, כמה שמן ישם בנרות שבת ובנרות חנוכה, באיזה שעה עליו להדליק, מי ידליק, להכין שעון שבת מבעוד יום, ועוד מכל העניינים האלה, לפי ששבת חנוכה תמיד נכנסת מוקדם, והיום קצר, ומרוב טרדות יתבלבל ויבא לידי שכחה מה עליו לעשות, וכך לא יבוא להצטער. ועל זה נאמר 'אמר עם הספר' שאם יכין ספר ועליו רשימות הדברים אשר עליו לעשות, אז 'ישבו מחשבתו הרעה', שלא יבא לשכוח כלל.

הדלקה בערב שבת ובמקום שעלולה להכבות

צריכים לברר, איך אנהנו מדליקים נרות חנוכה 40 דקות לפני השקיעה, בערך בשעה 16:05, והולא זה כשעה לפני צאת הכוכבים, שכן השקיעה בשעה 16:45, וההדלקה למעלה מחצי שעה לפני השקיעה; וזמן הדלקה שכזה הוא דלא כמאן? ועוד צריך לברר מה שמרן כותב וז"ל: (סימן תרע"ג סעיף ב) "הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה", מדוע אינו זקוק לה והרי כבתה בשעה שאפילו לא הגיעה שעת ההדלקה של עיקר הדין? ומכל מקום כותב על זה מרן בעל ה'בן איש חי' זיע"א שאם הוא מדליק אותה בכל זאת, תבוא עליו ברכה. כמו כן יש עוד דין שצריך לדעת ולברר, שאם הניח את נרות החנוכה לכתחילה במקום שיש שם רוח, או שפָּכָה את הנרות במזיד, חייב להדליק אותם פעם שניה, שהרי הדלקה עושה מצוה, ואין ההדלקה נחשבת בזמן שמניח את

ברכת המזון במדה ולא אמר על הנסים, ואפילו אם אומר ברוך אתה ה' אין לו לסיים למדני חקיק בשביל לומר על הנסים, אלא עליו לסיים את התפלה כרגיל; רק אם אמר ברוך אתה ולא אמר ה', אז עליו לחזור ולומר על הנסים. והרמ"א מוסיף על מרן וכותב "הגה: י"א כששכח על הנסים בברכות המזון כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד). הנה הרמ"א הזכיר רק את הדין של מי ששכח בברכת המזון, אבל לא הזכיר כלל את מי ששכח בתפלה לומר על הנסים, ומה יאמר הרמ"א על השוכח 'על הנסים' בתפילה? צריך לומר שאם נאמר כדעת התוספות, אין שום נפקא מינה שממילא אין פרסומי ניסא, אבל אם נלמד כדעת רש"י שחובה עליו לומר את זה, או כר"ת שחזור, חייבים לחזור, אלא שנפסקה הלכה בשו"ע וברמב"ם וכן בבן איש חי שחייב לחזור. ומוסיף ה'בן איש חי' עוד הלכה, שאם לא אמר בתפלה על הנסים ונזכר אחר שאמר ברוך אתה ה', לא יחזור, אבל בהגיעו לא-לקי נצור' יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו וכו', כמו שכותב הרמ"א על מי ששכח בברכת המזון, ואחרי זה יאמר יהיו לרצון ו'עושה שלום'.

סיכום

לסיכום: היוצא הוא שלדעת התוספות לא חייב לומר לא ב'הרחמן' ולא ב'אלוקי נצור' על הנסים, אבל לדעת הרמ"א אומרים בברכת המזון וכל שכן בתפלה ב'אלוקי נצור' כמו שכותב הט"ז, וטעמו הוא משום שפשיטא לגמ' שתפלה אומרים על הנסים יותר מברכת המזון.

אם ללמוד תורה בחגא של הגויים, ומה הדין אם יחול יום זה בימי חנוכה

ביום רביעי בערב ליל חמישי, הוא יום אידם של הנוצרים, יום המולד שלהם. היתה תקופה שלגויים היה לוח אחר, והיו באותה תקופה רבנים חשובים גאוני עולם, וביניהם מהר"י אבוהב זיע"א, והכריחו אותו הראשון להסביר לגויים כיצד עליהם לערוך את לוחות השנה שלהם. הרוסים לא הסכימו לשינויים, ולפי חשבונם התאריך שלהם כתאריך כל העולם. הנפקא מינה לגבינו היא, שיש מחכמי אשכנז שקראו על יום זה 'ישב בדם וידום כי נטל עליו', כלומר, שביום רביעי בערב קראו לו 'מיטל', ויש כמה רבנים שלא למדו בו תורה ביום זה מהשקיעה ועד חצות לילה. היה אדמו"ר אחד שהיה אוסף ניירות וגוזר אותם לצורך נוחיות. אחר היה לומד היסטוריה ושאר דברים. וטעמם למנהג זה בחוץ לארץ כתוב ב'חתם סופר' ובטעמי המנהגים שהוא התאריך של לידתו ימש"ו, והטעם האמיתי הוא משום שרצו לקום מוקדם ללמוד תורה, בשעה שהגויים משתוללים בחוצות במשתאות, אין להם להיות ערים ולבא לחשש התערבות, אלא יקומו מאוחר אחרי חצות ללמוד תורה, ולא יבואו לידי שום חשש מכשול. אחרים אומרים שהוא משום שאומרים בתפלה 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון' לומר שבשבתות וחגים מתפללים ושמים אוכלים ושותים ואחר כך מתפללים מנחה. אבל אצל הגויים עושים חשבון כמה ישתכרו, כמה יהרגו אחד את השני, כמה תאונות יהיו, ומגיעים לאלפים ולרבבות. אבל אנהנו מוכנים ומזומנים לתפלה אחרי המשתאות. ממילא פחדו ללכת ברחוב ללמוד תורה. וכל זה בחוץ לארץ, ואצל האשכנזים. אבל הספרדים בכל מקום, וגם האשכנזים הבאים לארץ ישראל לא קיבלו מנהג זה, וממילא ביטלו מנהג זה. ואני מוסיף שעל אחת כמה וכמה אם יחול יום זה באחד מימות חנוכה, אסור לבטל תורה בחנוכה משום דברים אלו, והוא משום שהרי כל מטרת היוונים היתה לשכחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, על כן בחנוכה צריכים להוסיף ולהתחזק בתורה ובמעשים טובים. ועל כן גם אותם שנהגו בחוץ לארץ שלא ללמוד, יכולים ללמוד בביתם. ואם יש שנהגו בארץ, בחנוכה הזה יבטלו את המנהג הזה.

הדלקה בערב שבת ואם שכחו להדליק חנוכה לפני נרות שבת

בערב שבת שיחול בחנוכה, צריכים לדעת את השעות של ההלכה וכיצד יש לנהוג בערב שבת. שעת פלג המנחה הוא בשעה 15:58 (כלל נכון לשנת תשנ"ח, יש

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יוגש - תשנ"ח - מאת מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לבתים, וכך רגילים, ולא שומעים אפילו ברכה אחרונה על היין, וביני ביני יפסידו את הפרסומי ניסא של חנוכה. ועל כן תקנו שבבית הכנסת קודם כל ידליקו את החנוכיה ואחר כך יעשו הבדלה כדי שכל הציבור ישמעו את הדלקת החנוכיה. טעם שני לדבר הזה הוא משום שצריכים לאפוקי יומא, כלומר להגדיל את יום השבת, ועל כן עושים את ההבדלה בסוף.

בבית - הבדלה ואח"כ חנוכה

בבית, יש מי שאומר שכל שכן שידליק ואחר כך יבדיל לפי שכבר הבדיל בבית הכנסת. ומיהו, השו"ע לא פסק כן אלא בבית יבדיל ואחר כך ידליק נרות חנוכה. וכך לשון מרן: (תרפ"א ס"ב) "מדליקין נר חנוכה בבית הכנסת קודם הבדלה. הגה - וכל שכן בביתו שמדליק ואחר כך מבדיל, שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת". ומיהו, דעת מרן לא פסק כן אלא בבית קודם כל עושה הבדלה ואחר כך עושה מדליק נרות חנוכה. והטעם הוא משום שאין לחשוש שמא בבית ילכו אנשי הבית אחרי ההבדלה ולא ישמעו הדלקת נרות חנוכה.

הנהגים לומר 'ויתן לך כל מוצ' ש בתפלה' כיצד ינהגו?

יש אנשים שנוהגים לומר כל מוצאי שבת בבית הכנסת בסוף התפלה 'ויתן לך' בתפלה. איך עליהם לנהוג במוצאי שבת של חנוכה? עליהם לגמור את התפלה, ולא לומר את הפסוקים של 'ויתן לך' אלא ידליקו נר חנוכה ואחר כך יאמרו 'ויתן לך' והטעם הוא משום שיש חשש שמא ילכו לביתם.

אם נהגו להיפך יצאו ידי חובתם

המשנה ברורה, הכף החיים והבן איש חי אומרים שהדרך הנכונה שיש לנהגו בה במוצאי שבת של חנוכה היא שבבית יבדילו ואחר כך ידליקו. והאמת היא שאם בבית הכנסת נהגו הפוך והבדילו לפני הדלקת נרות חנוכה וכן אם בבית הדליקו לפני ההבדלה יצאו ידי חובתם ממה נפשך ואין בזה שום בעיה.

קריאת התורה ביום ראשון השנה (שהוא היום הרביעי של חנוכה) שני מנהגים לקריאת התורה ביום הראשון.

בעניין קריאת התורה ביום ראשון של חנוכה, כלומר ביום הרביעי של חנוכה השנה. יש כמה וכמה מנהגים לדבר הזה, ונאמר שני מנהגים שנוצרו והורגלו לעשות כך. הנה, הנס נעשה על ידי הכהנים. כמו כן הרמב"ן מביא את המדרש על המצוה שנטל אהרן להדליק את הנרות במשכן.

הדלקת הנרות במשכן ולדורות בחנוכה

וז"ל של הרמב"ן: "למה נסמכה פרשת מנורה לחנכת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה. ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו. ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה.

אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמנאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני

הנרות במקום שאין שום קיום לדליקתם. יש נ"מ בדין זה לגבי ערב שבת, וכמו שכותב מרן (שם) "ואפילו ככתבה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה". וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וככתבה בשוגג, אינו זקוק לה. מקשים המפרשים על דעת מרן, כיון שיש עוד זמן עד השקיעה, מדוע שלא ידליק את החנוכיה עוד הפעם במידה וככתבה? בשלמא אם כתבה ביום חול לדוגמה בשעה 17:00 או בשעה 16:44 לדעת הרמב"ם מובן למה לא מדליקים שוב, שהרי הזמן שמדליק הוא עם צאת הכוכבים, ומובן למה לא ידליק אם כתבה, שכבר הדליק בזמנה, והדלקה עושה מצוה; אבל במדליק ממילא לפני הזמן מדוע שלא ידליק שוב אם נכתבה מאליה או בשוגג בערב שבת? מכח קושיה זו חולק הט"ז ואומר שחייב להדליקה, וכך פוסקים הכף החיים' והמשנה ברורה נגד דעת מרן. ולדעתם זה כעין חיוב שחייבים לחזור ולהדליקה למרות שכתבה, משום שעדיין נותר הרבה זמן עד שעת חיוב ההדלקה.

מחלוקת אם הדלקה בע"ש נחשבת להכשר מצוה כמצוה או לא

הנימוק שלהם הוא כך: יש תשובה בר"ב פעלים' (שמבדבר על הקשר אחר), ומביא אגב את ההלכה הזאת, ומסביר אותה כמו שמסביר התרומה הדשן, ומזה תהיה לנו נפקא מינה בין שיטות הפוסקים מה הדין כאשר מדליקים נרות לפני הזמן בערב שבת. ואמר בעל המעשה רוקח' שהכשר מצוה כמצוה. הביאור בעלמא הוא שאם אתה לא יכול לקיים את המצוה אלא אם כן אתה עושה פעולה אחרת קודם, זה נקרא הכשר מצוה, והיא חלק מהמצוה. זמן הדלקת נרות בערב שבת הוקדם כי אין אפשרות להדליק את הנרות בשעה 17:00 אחרי צאת הכוכבים, משום שכבר נכנסה שבת, ועל כן זה נקרא הכשר מצוה, וכיון שזה כמצוה נחשב כאילו הדליק בשעה 17:00 אחרי צאת הכוכבים. ועל כן אומרים בעל התרומת הדשן', ואומר הרב בר"ב פעלים' ואומר מרן בשו"ע שמכיון שהותר בערב שבת להדליק קודם זמן ההדלקה ביום חול וזה הזמן שלה, על כן אם כתבה לא זקוק לה כיון שזה נקרא שהדליק בזמנה. ומיהו לדעת הט"ז והכף החיים והמשנה ברורה שחולקים על השו"ע אין זה נחשב להכשר מצוה, כי מה שלא מדליקים בשעה 17:00 הוא בגלל שאין בררה ואין אפשרות להדליק קודם זמן זה. אבל לפי זה אם הוא הדליק בזמן שקבעו בערב שבת, וככתבה, הרי עדיין הוא יכול להדליק כי הוא עדיין לפני הזמן שהוקבע למשך כל ימות החול, על כן אומרים לו לחזור ולהדליק כיון שיש שהות. היוצא הוא שלדעת השו"ע אתה לא חייב, ולדעת החולקים אתה חייב לחזור ולהדליק אם כתבה בערב שבת.

קריאת התורה והפטרה בשבת חנוכה.

מרן כותב (סי' תרפ"ב ס"ב) "בשבת שבחנוכה מוציאים שני ספרים, באחד קורא בפרשת השבוע ובשני קורא בשל חנוכה ומפטיר 'רני ושמחי'. ואם חלו בו שתי שבתות, מפטיר בשניה במלכים בנרות שלמנה. הגה, ואם חל חתונה בשבת זו, מפטירים בשל חנוכה". בשבת חנוכה מוציאים שני ספרים, קוראים הפטרה מיוחדת, ובה כתוב ענין המנורה 'וגולה על ראשה' שזה הכוונה למנורה שבבית המקדש.

מוצאי שבת בבית הכנסת ובבית

בבית - הכנסת חנוכה ואח"כ הבדלה

יש מי שאומר שבבית הכנסת יש דין של 'תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם'. ולפי זה היה מן הדין צריך לעשות הבדלה קודם, ואחר כך הדלקת נר חנוכה, שכן היא תדירה יותר. ובפרט לסברה שאנו פוסקים כדעת הרמב"ם שהבדלה במוצאי שבת זה דאורייתא, צריך שיהיה במוצאי שבת קודם כל הבדלה. ואף על פי כן נפסקה ההלכה שבבית הכנסת קודם כל מדליקים את החנוכיה, ואחר כך מבדילים. שני טעמים יש לדבר: הטעם הראשון לכך הוא משום פרסומי ניסא. כי עינינו רואות שיש אנשים שמיד כשהחזון מסיים את עלינו לשבח של תפלת ערבית הולכים לביתם. וכן יש כאלה שמיד אחרי שהחזון מסיים את ההבדלה וטועם מהיין הולכים

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויגש - תשנ"ח - מאת מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן. ויאמר ה' אל משה לאמר. קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתם אותם אל הלוים כפי עבדתו. ויקח משה את העגלות ואת הבקר ויתן אותם אל הלוים. את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם. ואת ארבע העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם כיד איתמר בן אהרן הפהן. ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם כפי עבדתם כיד איתמר בן אהרן הפהן. ויקח משה את הלוים ויקריבו אותם לפני המשכן. ויאמר ה' אל משה נשיא אהד ליום נשיא אהד ליום יקריבו את קרבנם לקהלת המשכן.

הלוי עולה וקורא את הפסוקים הבאים:

"ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למשה והנדה. וקרבנו קצרת פסח אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אהד פסח שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנתה. פח אחת עשרה זקה מלאה קטרת".

הישראל עולה וקורא את הפסוקים הבאים:

"פר אהד בן בקר איל אהד כבש אהד בן שנתו לעלה. שעיר עזים אהד לחטאת. ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב".

חלק מהאשכנזים נוהגים לקרוא כסדר המנהג הראשון שמתחילים מברכת כהנים, כיון שהם היו בעלי סג חנוכה. וכן כמו שכותב גאון עוזנו ותפארתנו מרן בעל הבן איש חי שבמלה "כ"ה' תברכו את בני ישראל רמזו תאריך כ"ה בכסלו שבו נעשה נס חנוכה על ידי הכהנים

סדר הקריאה מהיום השני והלאה

בארץ פעם היו נוהגים לקרוא כל יום ויום את סדר הקרבת הנשיאים של כל יום ויום, וכך היו חוזרים מדי יום על הקרבת הקרבנות של הימים שקדמו לאותו היום. אבל היום גם האשכנזים וגם הספרדים נהגו לקרוא מדי יום את הקרבת הקרבן של נשיא אותו היום ותו לו, כלומר מיום חמישי והלאה קוראים ביום השני ביום חמישי, וביום השלישי ביום ששי וכן על זה הדרך. שלשת העולים קוראים את אותה הקריאה וחוזרים עליה.

וכך סדר הקריאה:

הכהן קורא מ'וביום השני ועד מלאה קטורת.
"ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר. הקרב את קרבנו קצרת פסח אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אהד פסח שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנתה. פח אחת עשרה זקה מלאה קטרת".

הלוי עולה וקורא מ'פר אחד ועד נתנאל בן צוער.

"פר אהד בן בקר איל אהד כבש אהד בן שנתו לעלה. שעיר עזים אהד לחטאת. ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער".

הישראל עולה וחוזר על הקריאה מ'ביום השני ועד נתנאל בן צוער.

"ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר. הקרב את קרבנו קצרת פסח אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אהד פסח שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנתה. פח אחת עשרה זקה מלאה קטרת. פר אהד בן בקר איל אהד כבש אהד בן שנתו לעלה. שעיר עזים אהד לחטאת. ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער". זה הסדר וזה המנהג של קריאת התורה.

שלא תהא עולה השלהבת מאליה

- למדליקים בשמן עם פתילות או עם פתיל צף

מכיון שההלכה נפסקה שהדלקה עושה מצוה, ומכיון שההלכה נפסקה שהמהדרין מדליקין בשמן זית, יש היום הרבה זיופים בשמן זית, ויש שקונה היום שמן זית,

עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה והנכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל".
וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו), אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטליו לעולם. והנה דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבנות בטליו מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו.
וכן ברכת כהנים הנרות לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם" עיי"ש באורך.

סדר הקריאה לפי מנהג אחד (חלק מהאשכנזים נהגו בו)

ולפ"ז מתחילים לקרוא כסדר הזה: הכהן עולה וקורא בספר במדבר פרשת נשוא פרק ו' פסוק כ"ב ועד פרק ז' פסוק ד', כי שם המדובר הוא ברכת הכהנים, וכמו שמוכח במדרש הנ"ל.

וכך סדר הקריאה של הכהנים:

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר פה תברכו את בני ישראל אמור להם. וברכה ה' וישמרו. יאר ה' פניו אליה ויחנן. וישא ה' פניו אליה וישם לה שלום. ושמעו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ויהי ביום פלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש אותו ואת כל פליו ואת המשכן ואת כל פליו וימשחם ויקדשם. ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים. וביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן".

וכשהלוי עולה הוא קורא מפסוק ד' ועד פסוק י"א שפסוקים אלו עוסקים בעבודת הלויים.

זה סדר הפסוקים של הלוי:

"ויאמר ה' אל משה לאמר. קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתם אותם אל הלוים כפי עבדתו. ויקח משה את העגלות ואת הבקר ויתן אותם אל הלוים. את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם. ואת ארבע העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם כיד איתמר בן אהרן הפהן. ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם כפי עבדתם כיד איתמר בן אהרן הפהן. ויקח משה את הלוים ויקריבו אותם לפני המשכן. ויאמר ה' אל משה נשיא אהד ליום נשיא אהד ליום יקריבו את קרבנם לקהלת המשכן".

והישראל קורא מ'ויהי המקריב ועד נחשון בן עמינדב' וזה כנגד הישראל שהנשיאים היו משבטי ישראל.

זה סדר הפסוקים של הישראל:

"ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למשה והנדה. וקרבנו קצרת פסח אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אהד פסח שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנתה. פח אחת עשרה זקה מלאה קטרת. פר אהד בן בקר איל אהד כבש אהד בן שנתו לעלה. שעיר עזים אהד לחטאת. ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב".

סדר הקריאה הוה היא לפי מנהג אחד משני המנהגים שנוכח היום.

סדר הקריאה לפי השני (וכך נוהגים ברוב קהילות ישראל)

המנהג השני הוא שלא מתחילים מברכת הכהנים, אלא מ'ויהי ביום כלות משה'.
וכך סדר הקריאה:

הכהן עולה וקורא את הפסוקים הבאים:

"ויהי ביום פלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש אותו ואת כל פליו ואת המשכן ואת כל פליו וימשחם ויקדשם. ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים. וביאו את קרבנם לפני ה' שש

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יוגש - תשנ"ח - מאת מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הכתוב זדים הליצוני עד מאוד מתורתך לא נטיתי, מכאן שזדים הם היפך מעוסקי תורתך.

תנועת התשובה למען המתיוונים

ויש מפרשים שהכוונה למתיוונים שעשו עוונות במזיד, ואחר כך באו עוסקי תורתך והקימו תנועה לחזרה בתשובה, תנועה לבעלי תשובה, והחזירו אותם בתשובה לאמר להם באו תעשו תשובה, אמנם עשיתם מעשים רעים, אבל עכשו אתם מוזמנים לשוב לאבינו שבשמים ולעשות תשובה וללמוד תורה, ולא להמשיך להטמע בין הגויים, ולקחו אותם בידי עוסקי תורתך, ללמוד תורה.

למה לא אומרים 'כשם שעשית' ב'על הנסים'?

בשולחן ערוך מביא שתי דעות כיצד הנוסח של 'על הנסים' וז"ל: (תרפ"ב ס"ג) "אין אומרים כשם שעשית וכולי, אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת; ויש אומרים שאומרים אותו". וביאור הדברים הוא שלפי היש אומרים מוסיפים כך תעשה לנו. אנחנו בתפלה אומרים 'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו בהלל ובהודאה ועשית עמהם נסים ונפלאות ונודה לשמך הגדול סלה' ולא כתוב 'כשם שעשית נסים ונפלאות עם אבותינו כך תעשה לנו'. והשאלה למה לא אומרים את התוספת הזאת? וכי אנחנו לא יכולים לבקש מהקב"ה שיעשה עמנו נסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו, וכי אין אנחנו ראויים לזה, והרי אנחנו אומרים רבש"ע אנחנו ראויים וראויים שתעשה עמנו נסים ונפלאות גם בדור הזה. ואם כן מדוע לא תקנו לומר את זה? אלא יש מפרשים שבאמת הקב"ה אומר לנו שהוא יעשה עמנו נסים ונפלאות כשם שעשה עם אבותינו, ואם כן מספיק במה שאנחנו מזכירים ומשבחים אותו בהזכירנו את הנסים שעשה עם אבותינו. ויש מפרשים שיש בבקשה הזו 'פקחות', כי אנחנו אומרים 'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו בהלל ובהודאה' ולכאורה די בזה, ומדוע עוד אומרים 'ונודה לשמך הגדול סלה', שהרי זה לשון עתיד? אלא שאנחנו אומרים להקב"ה יש מחלוקת כיצד לומר את הנוסח של 'על הנסים', יש האומרים שצריך לומר כשם שעשית לאבותינו או לא לאומרו, על כן אנחנו אומרים את זה בלשון רמז: 'רבש"ע תעשה עמנו נסים ונפלאות כשם שעשית עם אבותינו ונודה לשמך הגדול סלה'. ואם חכמים תקנו לומר כמה פרקים מההלל, כשיבא המשיח נקרא את כל התהילים, ולא רק את ההלל, ולא נדליק בלילה הראשון נר אחד ואחר כך שתי נרות וכו', אלא נדליק שמונה נרות ואחר כך תשע נרות וגם שמונים נרות כמו שאומר הרמב"ם, ונעשה שבח לבורא עולם מעלה מעלה.

האם יחול חנוכה לימות המשיח

יש מי שאומר שכשיבא המשיח חנוכה יתבטל, ויש מי שאומר שיהיה חנוכה, וזהו 'ונודה לשמך הגדול סלה' שכל מקום שכתוב שם 'סלה' זה להביא לימות המשיח הלאה. ויש מחלוקת בין הפוסקים אם להזכיר או לא. וכמו כן יש מחלוקת איזה ברכה יש לברך כשיבוא המשיח אם לברך הטוב והמטיב או לברך שהחינו. ויש האומרים מה לכם להתווכח, כשיבוא המשיח תשאלו אותו מה יש לברך עליו, והוא יאמר להם. אלא שהחולקים טוענים שהמשיח אולי יהיה במרחק רב מהם ולא יוכל לגשת אליו ולשאול אותו באופן אישי, ועל כן צריכים לדעת מה לברך מיד כשרואים אותו ולא להפסיד את הברכה. ויש אומרים שכשיבא המשיח יבא משה ואהרן עמו, ויתחלקו בין העם לשאול אותם את ההלכה, והם ילמדו את ההלכה. וגם כאן כשיבא משה ואהרן, נשאל אותו אם להמשיך את חנוכה. ואני אומר לכם שאהרן ודאי יפסוק להמשיך את חנוכה, שהרי זו ההבטחה שהובטחה לו בחנוכת המזבח להעלות את הנרות גם לדורות הבאים בחנוכה. ומשה רבנו יאמר שאם אהרן פסק כך את ההלכה, והרי אנחנו אחים, אז כך צריך לעשות כפי שהוא פסק.

ויהי רצון שנוזהר אנחנו לשאול את ההלכה הזאת ולקבל את פסק ההלכה, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

לא יסתפק במחיר הגבוה של השמן כדי לקבוע את כשרותו, אלא יבדוק שזה שמן זית אמיתי. כמו כן, יש פתילות שמדליקין בהם, ויש שלוקחים פתילה צפה ומדליקים. לאלה שנוהגים להדליק בפתילות או בפתיל צף, צריך להדליק ולהיטיב את הפתילה ואת הלהבה עד שתעלה הלהבה במעשה ידיו, ולא שתעלה בידי. וזאת לומדים ממה שכתוב בתורה בהעלותך את הנרות, ודורשים שלא תהא עולה מאליה. ועל כן מי שהולך אחרי שהדליק את הנרות והלהבה נדלקת והולכת מאליה, לא יצא ידי חובתו למהדרין, מכיון שצריך להדליק את הנרות בכוח דוקא, כמו להעלות נר תמיד שתגיע הלהבה קרוב לשמן. ואם מדליק בפתילה גדולה, צריך להשאיר את ידו בשעת ההדלקה עד שתגיע הלהבה סמוך לשמן. והמדליקים בפתיל צף שעשויה מציפוי שעוה או מפרפין, לא ידליק וילך שידלק מאליה, אלא ישאיר את ידו עד שהשעוה יימס ותדלק הפתילה עצמה עד קרוב לציפוי הכסף של מצוף הפתילה ואז תסלק את ידך.

למדליקים בנרות שעוה

וכן בנרות חנוכה שמדליקים בשעוה, יש שיש להם פתילה ארוכה, ונכון שכשמדליק את הנר הפתילה עולה מאליה, אבל זה נקרא שעולה מאליה, ועל כן המדליק בנרות יניח את ידיו עד קרוב לנר ובזה יקיים את המצוה כהלכתה.

מה בין נרות שבת לנרות חנוכה

יש הבדל בין נרות חנוכה לנרות שבת. בנרות שבת מברך להדליק נר של שבת, ועיקרם הוא שידלקו הלאה בלילה ושיהנה לאורם, וזו עיקר התקנה. ועל כן מי שהדליק נרות שבת וכבו, מדליק שוב (לפני שבת) כי אין הדלקה עושה מצוה, אלא המצוה היא שיהיה אור בבית. מה שאין כן בנרות חנוכה אומרים שההדלקה עושה מצוה, ואדרבה אסור להינות לאורם, ועל כן אם כבו אינו זקוק להן שוב.

שעשה "לנו" או שעשה "לאבותינו"

הרמב"ם כותב בהלכות חנוכה לכאורה דין חדש (הלכות מגילה וחנוכה פ"ד הי"ב) וז"ל: "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הא-ל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא על הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק". הרמב"ם כותב כאן על הנסים שעשה לנו, ויש גירסה אחרת שכותב הרמב"ם על הנסים שעשה, ולא כותב 'לנו'. וההבדל בין הגירסאות הוא שלגירסה השניה אומרים שאנחנו ההמשך של אבותינו. ולפי הגירסה השניה אומרים שהנסים נעשו לאבותינו, אלא שאנחנו באים אחר כך.

להזכיר ולשבח את בורא עולם

הרמב"ם כותב שהמדליק נרות חנוכה זה חביב מאוד, ולהודיע הנס וכו'. כלומר שכשאתה מדליק נרות חנוכה אתה צריך לדעת שאתה מדליק אותם הודיע לפרסם את הנס שנעשה בחנוכה, שניצחו המעטים את הרבים - נס השמן, ואתה צריך לדעת לשבח את בורא עולם ולהודות לו על הנסים שעשה. ועל כן כשאתם אומר הנרות הללו אנחנו מדליקים על הנסים ועל התשועות וכו', לא יקרא את זה כקריאה בלבד כמו זוהר או 'ברוך שמי', אלא צריך לדעת את מה שאתה מוציא מפיו, ואומר 'על הנסים ועל התשועות וכו' ויש בזה שבח גדול לבורא עולם.

'זדים' מול 'עוסקי תורתך'

דבר נוסף צריך לדעת ולשים על לב, שאנחנו ב'על הנסים' אומרים ומזכירים מסירת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים רשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים, כל אחד נגד השני. מקשה מרן הבית יוסף לפי זה מדוע אומרים וזדים ביד עוסקי תורתך, והרי הוא יוצא מן הכלל שנקבע מתחילת הברכה, שהרי אין זדים היפך עוסקי תורתך, והיה מן הראוי לומר וזדים ביד חסידים? ומתריך על פי

